

מאת גרשון נראל

שלושים יהודים חסידי ישוע, שהתגוררו בירושלים ובסביבתה בתקופת שלטונם של הטורקים בארץ, החליטו ב-19 באוגוסט 1898 להתארגן במסגרת חלוצית משלהם, ולייסד את "האיגוד הירושלמי של יהודים מאמיני ישוע" (The Jerusalem Hebrew Christian Association). חבורה זו השתייכה ל"כנסיית המשיח" בעיר, שנמצאת ופועלת עד היום מול מגדל דוד. עוד באותם ימים נוהלה הכנסייה על ידי "החברה הלונדונית להפצת הבשורה בקרב היהודים" (The London Society for Promoting Christianity Amongst the Jews). הבישוף הראשון בכנסייה אנגליקנית זו היה היהודי מיכאל שלמה אלכסנדר, שהיום יושב על כיסאו בישוף פלשתיני.

בראשית דרכה זכתה ההתארגנות של היהודים חסידי ישוע לתמיכה נלהבת מצד נציגי "החברה הלונדונית ליהודים". במיוחד בלט העידוד שהם קיבלו מכוהן הדת הסטינגס קלק (Kelk), ראש החברה בירושלים, שכינס בביתו את המפגש הכללי הראשון של קבוצה זו, ושם פירט בפניהם את חזונו באשר לכינונו של "איגוד" כזה.

ב-1899 יצא לאור התקנון של "האיגוד" בשפה האנגלית. הוא הודפס ב"בית התעשייה" שבעלות האנגליקנים בירושלים. מתוכנו של תקנון זה אנו למדים שהיהודים חסידי ישוע לא הסתפקו בכך שהשתייכו לכנסייה מעורבת, שגויים ויהודים היו חברים בה זה לצד זה. היה להם חשוב לבטא את זהותם הלאומית כיהודים בדרך נפרדת. מעניין שהתארגנות כזו בירושלים התרחשה במקביל להתעוררות התנועה הציונית, בהנהגתו של תיאודור הרצל. בליבם של היהודים חסידי ישוע לא היה כל ספק שהם ממשיכים להיות אחים ואחיות במשיח של מאמינים כמוהם מאומות העולם. אבל הם גם לא ראו כל פסול במאמציהם להגדיר את עצמם כקבוצה עצמאית, שדואגת לצרכים הרוחניים, החברתיים והחומריים של חבריה, ומטפחת את זהותה הרעיונית.

בדברי הפתיחה של תקנון ה"איגוד" נתנו היהודים חסידי ישוע ביטוי למצבם הקשה, שכן שימשו בו זמנית מטרה להתקפות משני כיוונים: מצד האנטישמים הנוצריים שונאי היהודים מחד, ומצד יהודים שונאי המשיח ישוע מאידך. אולם הם גם הדגישו שעל אף שהוחרמו והושפלו על ידי מתקיפים אלה, הם נותרו עצמאיים ולא היו כפופים למרות מתנגדיהם. היהודים חסידי ישוע אף ציינו בתקנון שהם "מסירים את חיתוליהם

ומצהירים על בגרותם", ועל כן נוטלים את מקומם כבעלי זכויות מלאות במסגרת האוניברסלית של המאמינים בישוע. מהצהרתם זו ניתן להבין שהם התהלכו עם התחושה המעיקה שבקרב הגויים הם לא תמיד זכו ליחס שוויוני. נוסף על כך הם הבהירו שאינם מסתגרים בדל"ת אמותיהם, אלא נוטלים על עצמם תפקיד פעיל ומוביל: לשמש עדים למען שם ישוע – ממש כאחיהם ב"קהילת הנימולים" בירושלים מן המאה הראשונה.

בחברי קבוצה זו פיעמה תחושת שליחות חזקה שעליהם להשיב עטרה ליושנה – במיוחד בירושלים, שם ציווה ישוע על תלמידיו הראשונים לשמש כעדי ושליחיו. לפיכך הם אימצו לעצמם את הסיסמה "אתם עדי", ועיגנו

חברי "האיגוד הירושלמי של יהודים חסידי ישוע" בפיניק חגיגי 1899

אותה בתקנון שלהם. כוונתם המוצהרת היתה לשמש מופת בהתנהגותם עם הזולת, ובכך להפריך את השקרים שטפלו עליהם. כמו שליחי המשיח הראשונים, שהקריבו כל דבר שנחשב ליקר בעולם הזה, גם הם השתדלו לעמוד חשופים מול כל מוציא דיבתם רעה, כאילו אימצו את האמונה בישוע ממניעים לא טהורים.

בעלי התפקידים הבולטים ב"איגוד" היו: (א) פטרו (תומך ומעודד, בעיקר כספית) – ברנרד היילפרן (ששימש בארץ כסוכן של חברת הנסיעות "קוק"). (ב) נשיא – הרופא ד"ר מוריס פרנקלין (מאמריקה). (ג) מזכיר/רשם (לפרוטוקולים ודוחות) – אלברט אברמסון. (ד) מזכיר לתכתובת – יהושע אליהו. (ה) גזבר – אלברט זינגר. בוועד הפועל היו תשעה חברים, ביניהם ג'יימס הנאוואר (Hanauer), שהתגורר ביפו, וסימון באואר (Bauer). בחוברת התקנון מוזכרים השמות המלאים של עשרים יהודים שהאמינו בישוע, ולצידם עוד למעלה מעשרים חברים שלגביהם מוזכר רק שם המשפחה. החברות ב"איגוד" הייתה פתוחה בפני "כל יהודי או יהודייה, שהצהירו פומבית על אמונתם בישוע המשיח האדון, וכן לבני משפחותיהם". מכאן

ברור שכל מי שלא היתה לו קרבה משפחתית ליהודי לא היה יכול להיות חבר מן המניין ב"איגוד", ומטבע הדברים גם לא היה יכול למלא את אחד התפקידים שצינו לעיל.

כנראה שהמושג "הצהרה פומבית" התייחס לטבילה במים, שכן כל חבר-תושב היה צריך "לרשום את שמו, את התאריך ואת המקום שבהם הצהיר פומבית על אמונתו המשיחית". בתקנון נאמר כי דמי הצטרפות חד פעמיים ל"איגוד" עמדו על סך שישה פיאסטרים, וכן נקבעו דמי חבר חודשיים בסך שלושה פיאסטרים. כמו כן נאמר ש"ילדי חברים מתחת לגיל 16 פטורים מתשלום". חברים שבלי סיבה מוצדקת נעדרו משישה מפגשים רצופים, או פיגרו בתשלום דמי החברות למעלה משלושה תשלומים, נחשבו כמי שבחרו לפרוש מה"איגוד". אומנם בתקנון לא נקבעו עיקרי אמונה מפורשים ומחייבים, אך נקבע שם עיקרון כללי, לפיו "שום דוגמה כיתתית, בשום תנאי או מצב, לא תוצג בפנינו ולא תובא לדיון". מכאן ניתן להסיק שהאכסניה האנגליקנית שלהם, על מסגרת הפרוטסטנטית הרחבה, שימשה להם כמסגרת דוקטרינאלית ברורה שאין עליה עוררין. אולם מעניין שכינוסי ה"איגוד" השוטפים, שנערכו בערבי שבת (בשעה שמונה בערב) בכל יום שישי האחרון של כל חודש, התקיימו בבתי הפרטיים של החברים, ולא ב"כנסיית המשיח".

בספטמבר 1899, כשה"איגוד" אירגן בירושלים פיקניק חגיגי לציון יום השנה הראשון לקיומו, כבר היו רשומים בו קרוב לחמישים חברים, ולהם כעשרים ילדים. אולם "האיגוד" הירושלמי של יהודים חסידי ישוע" לא האריך ימים. אומנם בשנת 1901 הוצא לאור מטעמו תקנון שני, עם תיקונים ותוספות, אך משנת 1902 איננו מוצאים עוד עדויות לקיומו ולתפקודו. אין פרטים באשר לסיבות שהביאו להפסקת פעילותו. סביר להניח שהסיבה העיקרית להיעלמות ה"איגוד" נעוצה בהתנגדות מצד האנגליקנים, שחששו שהגולם יקום על יוצרו. החשש היה שתיווצר "כנסייה יהודית" מובהקת עם סמכות רוחנית, בדומה לקהילה הראשונה בירושלים, ושבעקבותיה תוקם "מחיצת גדר" בין יהודים וגויים. מבחינה מעשית, נראה שבכנסייה הממוסדת קינן החשש ש"כנסיית נימולים" מודרנית עלולה לצבור תאוצה, להגיע למעמד מסוים בירושלים, ולצבור יוקרה והשפעה שיאפילו על כנסיית הגויים. □

(כל הזכויות שמורות לגרשון נראל. אין להעתיק מאמר זה או חלקים ממנו ללא רשות בכתב מהמחבר.)